

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
رشته علوم سیاسی

عنوان پایان نامه

اندیشه سیاسی آیت الله طالقانی در آراء تفسیری ایشان

نگارنده

حمید شکری

استاد راهنما

دکتر مسعود غفاری

استاد مشاور

دکتر ابوالفضل شکوری

آبانماه ۱۳۸۹

تائیدیه اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیات داوران نسخه نهایی پایان نامه خاتم / آقای حمید شگری تحت عنوان

اندیشه سیاسی آیت الله طالقانی در آراء تفسیری ایشان

را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد

می کنند .

اعضای هیات داوران

۱- استاد راهنما

۲- استاد مشاور

۳- استاد ناظر

۴- استاد ناظر

۵- نماینده تحصیلات تکمیلی

آیین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی

دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجوی مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب و یا نرم افزار و یا آثار ویژه حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

لصديقم به:

پدر و مادر من له اوسين معلمم بودد

به، سر و فرزند من له راج ساليان يي مر به دوس سيدد

به همه عثمان برن جامعه له ل مع موهند ورو سنایي، سيدد

..... لعالی، باررگان، سیرسی و.....

..... به بهت، با لری و.....

عبدالرؤف

بر خود واجب می‌دانم که از همه سروران گرامی و از همه دوستان این پایان نامه یاری ام بگردم و درود و درودانی بیاورم.

ارجناب آقای دسر سعید عسکری که بر نوار نه راهبانی ام را پذیرفت و سینه‌نامه راهبانی ام نمود.

ارجناب آقای دسر ابوالسوری که رحمت مساوره مرا قبول نمود.

اراسید سرم افغان دسر احمد حاسمی و دسر هادی حایلی که رحمت داری پایان نامه را پذیرفتند و با نظرات سارده خویش موجبات توأم این نوسار را

گرامی نمودند نهایت سرود و درودانی را دارم.

ار سروران از همه افغانان دسر یوس فرجی، دسر هادی می، سیمان فرجانی، دسر ادبم قادری و دسر سبجی حاجی پور که هر کدام به نوبه در

و دیون پایان نامه بجزایم بگردم سرود و درودانی می‌نمایم.

چکیده

این پژوهش درصدد ترسیم اندیشه‌ی سیاسی طالقانی در آراء تفسیری وی می‌باشد. به منظور بررسی اندیشه‌ورزی طالقانی در حوزه‌ی سیاست ابتدا به تبارشناسی جریانهای فکری دنیای اسلام پرداخته شد. در میان این جریانها چهار گفتمان عمده مورد توجه قرار گرفتند که شامل طرفداران تمدن غرب، حامیان ناسیونالیسم ملی و اسلامی و احیاگران دینی بودند.

طالقانی در زمره‌ی احیاگران دینی بود. فعالیت سیاسی و فکری وی از دهه‌ی بیست آغاز می‌شود و تا هنگام مرگ پس از انقلاب بهمن ۱۳۵۷ تداوم می‌یابد. طالقانی در حوزه‌ی عمل سیاسی با بیشتر جریانهای سیاسی معاصر از گروه‌های رادیکال اسلام‌گرا تا گروه‌های اصلاح‌طلب میانه‌رو همکاری داشت. طالقانی در چهارچوب گفتمان اسلام انقلابی می‌اندیشید و نظرات او در ابعاد اقتصادی، سیاسی و اجتماعی متناسب با گزاره‌ها و احکام گفتمان اسلام انقلابی بود. وی بر ولایت فقیه انتخابی، نفی استبداد نظام شورایی و برپایی جامعه‌ی سالم تأکید می‌ورزید.

واژگان کلیدی: طالقانی، اندیشه‌ی سیاسی، اسلام سیاسی، شورا، ولایت فقیه

فهرست مطالب

چکیده

- فصل اول: کلیات..... ۱
- ۱-۱- مقدمه..... ۲
- ۲-۱ کلیات طرح..... ۶
- ۱-۲-۱ تعریف مسئله..... ۶
- ۲-۲-۱ اهداف تحقیق:..... ۷
- ۳-۲-۱ سوال اصلی:..... ۷
- ۴-۲-۱ فرضیه ها/ پیش فرض ها:..... ۷
- ۵-۲-۱ دلایل انتخاب موضوع:..... ۸
- ۶-۲-۱ مواد و روش انجام تحقیق..... ۸
- ۷-۲-۱ پیشینه تحقیق..... ۸
- ۸-۲-۱ جنبه جدید بودن و نوآوری:..... ۱۰
- ۹-۲-۱ فهرست مراجع:..... ۱۰
- فصل دوم: روشنفکری دینی در اسلام معاصر..... ۱۱
- ۱-۲ مقدمه..... ۱۲
- ۲-۲ روشنفکری دینی در اسلام معاصر..... ۱۳
- ۳-۲ واکنش روشنفکران عرب..... ۱۵
- ۴-۲ طرفداران تمدن غرب..... ۱۵
- ۵-۲ حامیان ناسیونالیسم..... ۱۵

- ۶-۲ طرفداران وحدت عربی (پان عربیسم) ۱۵
- ۷-۲ احیاگران دینی ۱۶
- ۱-۷-۲ سید جمال‌الدین اسدآبادی ۱۶
- ۲-۷-۲ شیخ محمد عبده ۱۸
- ۳-۷-۲ محمد رشید رضا ۱۹
- ۴-۷-۲ عبدالرحمان کواکبی ۲۱
- ۵-۷-۲ علی عبدالرزاق ۲۲
- ۸-۲ جریان روشنفکری در ایران ۲۴
- ۹-۲ - جریان روشنفکری دینی در ایران ۲۷
- ۲ - ۱۰ - نتیجه ۳۰
- فصل سوم: بستر تاریخی و مبارزات سیاسی و اجتماعی آیت ا... طالقانی ۳۲
- ۱-۳ - مقدمه ۳۳
- ۲-۳ سلطنت رضا شاه ۳۴
- ۳-۳ - ایران در دهه ی بیست ۳۸
- ۴-۳ - نیروها و فضای فکری پس از سقوط رضا شاه ۳۸
- ۵-۳ - جریانهای مبارزه بعد از شهریور ۱۳۲۰ ۳۹
- جریانهای ملی ۴۰
- ۶-۳ - فعالیت ها و مبارزات طالقانی ۴۳
- ۱-۶-۳ - کانون اسلام ۴۶
- ۲-۶-۳ - انجمنهای اسلامی ۴۷
- ۳-۶-۳ - مسجد هدایت ۴۹
- ۷-۳ - طالقانی و مصدق ۵۰

۵۴	۸-۳ طالقانی و آیت الله کاشانی
۵۵	۹-۳ طالقانی و فدائیان اسلام
۵۸	۱۰-۳ نهضت مقاومت ملی
۶۱	۱۱-۳ طالقانی و نهضت آزادی
۶۶	۱۲-۳ نهضت آزادی و انقلاب سفید
۷۲	۱۳-۳ طالقانی و قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲
۷۴	۱۴-۳ طالقانی و مجاهدین خلق
۷۷	۱۵-۳ طالقانی و موتمر اسلامی
۸۱	۱۶-۳ طالقانی و سازماندهی انقلاب
۸۴	۱۷-۳ فرار شاه
۸۵	۱۸-۳ راهپیمائی اربعین
۸۵	۱۹-۳ طالقانی در حاشیه
۸۸	۲۰-۳ نتیجه گیری
۸۹	فصل چهارم: بخش اول: آراء و اندیشه های آیت الله طالقانی
۸۹	بخش دوم: تحلیل گفتمان کلید واژه های جهاد و شهادت، استبداد و آزادی و شورا
۹۰	۱-۴ مقدمه
۹۱	۱-۱-۴ فلسفه سیاسی
۹۲	۲-۱-۴ ایدئولوژی سیاسی
۹۳	۳-۱-۴ اندیشه سیاسی
۹۷	۲-۴ طالقانی و نهضت بازگشت به قرآن
۱۰۰	۱-۲-۴ نقایص تفسیرهای گذشته از دیدگاه طالقانی
۱۰۲	۲-۲-۴ آوردن قرآن به صحنهی زندگی اجتماعی
۱۰۳	۳-۴ طالقانی و روحانیت

- ۴-۴ دیدگاه طالقانی نسبت به مسائل اقتصادی..... ۱۰۹
- ۴-۴-۱ علل ورود طالقانی به مباحث اقتصادی..... ۱۰۹
- ۴-۴-۲ مالکیت در اسلام..... ۱۱۱
- ۴-۴-۳ انواع زمین از دیدگاه طالقانی..... ۱۱۴
- ۴-۴-۴ مسئله ربا..... ۱۱۶
- ۴-۴-۵ نظر طالقانی در مورد تجارت..... ۱۱۹
- ۴-۴-۶ ویژگی های اقتصاد اسلامی از منظر طالقانی..... ۱۲۱
- ۴-۵ حکومت و حاکمیت..... ۱۲۳
- ۴-۵-۱ وجوب حکومت از نظر مسلمانان..... ۱۲۳
- ۴-۵-۲ حکومت و جایگاه آن..... ۱۲۶
- ۴-۵-۳ تعریف و جایگاه حاکمیت..... ۱۲۷
- ۴-۵-۴ حکومت و حاکمیت از نظر طالقانی..... ۱۲۹
- ۴-۶ توحید محور اندیشه ی سیاسی طالقانی..... ۱۳۰
- ۴-۶-۱ حاکمیت انسان به عنوان خلیفه ی الهی..... ۱۳۳
- ۴-۷ انواع حکومت از نظر طالقانی..... ۱۴۴
- ۴-۷-۱ وظایف و اهداف حکومت..... ۱۴۶
- ۴-۸ نتیجه گیری..... ۱۴۸
- ۴-۹ تحلیل گفتمان..... ۱۵۱
- ۴-۱۰ زمینه های گفتمان طالقانی..... ۱۵۶
- ۴-۱۰-۱ متن نخست: سخنرانی جهاد و شهادت..... ۱۵۷
- ۴-۱۰-۲ سخنرانی به مناسبت اربعین حسینی..... ۱۶۹

۱۷۱	۳-۱۰-۴- عنوان سخنرانی: آزادی و استبداد
۱۷۵	۴-۱۰-۴- متن: پرتوی از قرآن ج ۵، ص: ۳۹۵
۱۷۸	۵-۱۰-۴- متن: مصاحبه
۱۸۰	۱۱-۴- نقدی بر آراء طالقانی
۱۸۱	۱-۱۱-۴- طالقانی و تفسیر قرآن
۱۸۳	۲-۱۱-۴- طالقانی و روحانیت
۱۸۴	۳-۱۱-۴- طالقانی و حاکمیت
۱۸۶	نتیجه گیری
۱۸۹	فهرست منابع
۱۹۲	چکیده انگلیسی

فصل اول

کلیات

۱-۱- مقدمه

اندیشه سیاسی در جهان اسلام از دو واقعه مهم متأثر شده است و قرون متمادی اندیشمندان مسلمان در چارچوب آنها نظریه پردازی کرده و نظریات خود را صیقل داده اند.

۱- وفات پیامبر اکرم (ص) و موضوع جانشینی آن حضرت.

۲- مواجهه با تمدن جدید مغرب زمین که به مدرنیته شهرت یافت.

آنچه که مسلم است مسلمانان در زمان حیات پیامبر (ص) که رهبری دینی و دنیایی مردم را به عهده داشت و به تمامی امورات سیاسی، نظامی، اقتصادی و... حاکمیت داشت، هیچ اختلافی در این باب بین خود نداشتند، ولی بلافاصله بعد از وفات پیامبر بر سر اینکه چه کسی جانشین پیامبر باشد، بین مسلمانان اختلاف بروز کرد.

در مورد جانشینی پیامبر (ص) دو نظریه بوجود آمد. گروهی که معتقد بودند پیامبر (ص) انتخاب جانشین (خلیفه) را به عهده خود امت گذاشته و بر اساس همین نظریه در سقیفه گرد آمده و خلیفه اول را به جانشینی انتخاب کردند. این گروه خود را اهل سنت یعنی ادامه دهنده اصول و راه و روش پیامبر نامیدند.

حاکمیت سیاسی اهل سنت در جهان اسلام به صورت نظام خلافت از جریان سقیفه شروع و تا انحلال خلافت عثمانی در سال ۱۹۲۴ ادامه یافت و در این فاصله اندیشه سیاسی اهل سنت مراحل مختلفی را پشت سر گذاشت و اندیشمندان صاحب نامی همچون غزالی، ماوردی، ابن تیمیه، خنجی و... به تبیین و تطبیق و توجیه نظام سیاسی اهل سنت پرداخته و موجبات ادامه آن را فراهم آوردند. به عقیده صاحب نظران نظریه های نظام سیاسی اهل سنت با تاریخ و اشکال مستقر جامعه سیاسی پیوندی تنگاتنگ دارد.

در مقابل جریان فکری دیگری به دلیل تاریخی « واقعه غدیر خم » و نظری از جمله « قاعده لطف الهی » به جانشینی حضرت علی (ع) و یازده فرزند ایشان به عنوان امامان معصوم و صاحبان ولایت معتقد بودند و به تشیع معروف شدند. شیعه به غیر از خلافت نزدیک به پنج ساله حضرت علی (ع) تا

ظهور صفویه حاکمیتی را تجربه نکرد و به همین خاطر همواره تمامی خلافت ها و حکومت ها را غصبی و نامشروع می دانست و علاقه چندانی به مسائل حکومت نشان نمی داد و به همین خاطر اندیشه سیاسی شیعه چندان بارور نشد.

بعد از تشکیل دولت صفویه تا ظهور نهضت مشروطه و بعداً نظریه ولایت فقیه و استقرار حکومت جمهوری اسلامی ایران بر اساس آن، اندیشه سیاسی شیعه نیز کم و بیش راه اندیشه سیاسی اهل سنت را پیمود. یعنی بیشتر به تبیین، تطبیق و توجیه پادشاهان صفوی و قاجار پرداخت.

مواجهه با تمدن غرب (مدرنیته) واقعه دیگری بود که جهان اسلام بویژه اندیشمندان و صاحب نظران را تکان داد. اندیشمندان اسلامی را به ضعف ها و آسیب پذیری ها و خلاء های فکری، فرهنگی و علمی خود آگاه کرد. این مواجهه و آگاهی از قدرت و توان غرب و از ضعف و عقب ماندگی خود، عکس العمل های متفاوت و متعددی را در بین مسلمانان برانگیخت.

جریان سنتی و محافظه کار که خواهان حفظ وضع موجود بود به مخالفت با تمامی وجوه علمی، فرهنگی و حتی دست آوردهای تکنولوژیکی آن پرداختند و به کلی آن را رد کردند.

جریان نوگرایی که شیفته آن گردیده و تبعات منفی آن را منکر شدند.

جریان احیاگری دینی که خواهان تعامل مثبت با مدرنیته و هضم آن در داخل دین و به عبارت دیگر خواستار دینی کردن جامعه مدرن بودند. ابزار رویارویی آنها با مدرنیته همان سنتهای دینی است با این ویژگی که اصلاحات و پیرایشگری در دین و رجوع به دین ناب(متون اصلی مانند قرآن) نیز مد نظر این احیاگران اسلامی بود.

اندیشمندانی مانند سید جمال الدین اسدآبادی، محمد عبده، کواکبی، نائینی و طالقانی و ... احیاگرانی بودند که با طرح نهضت بازگشت به قرآن و پیرایش اسلام از ظواهر و آرایشهای ساختگی سعی در گسترش آگاهی و بیداری مسلمانان داشته که بتوانند عقب ماندگی های علمی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی جوامع مسلمان را جبران نمایند. این اندیشمندان مسلمان، ضمن استقبال از مواهب علمی،

فرهنگی و تمدنی غرب، از روی دیگر آن یعنی استعمار و استثمار مسلمانان توسط دولتهای سلطه گر غربی غافل نبودند.

انقلاب مشروطه در ایران واکنشی بود که به روی مثبت سکه مدرنیته در جهت برقراری نظام سیاسی مردم سالار و حاکمیت قانون که غرب مدتها بود آن را تجربه کرده بود. و اینک در برخورد با مشرق زمین تاثیر و نفوذ خود را به رخ ملل شرق و بویژه مسلمانان می کشید. و نهضت های بعد از مشروطه مثل نهضت ملی شدن نفت که از طرف روشنفکران لیبرال یا ملی و جریان مذهبی در کشور ما روی داد، عکس العملی بود به روی منفی سکه مدرنیته غربی که در قالب استعمار و استثمار رخ نموده بود در این میان طالقانی یکی از احیاگران دینی و پایه گذاران نهضت بازگشت به قرآن است. طالقانی با ترک رویه معمول علما روحانی و ترک مرکزیت حوزه (قم و نجف) و آمدن به میان مردم عمر خویش را صرف تربیت فکری و معنوی و آگاهی دهی امت اسلام، مردم ایران بویژه نسلهای جوان نمود. طالقانی با شیوه تفسیر متفاوت از قرآن و قرائت های نو از دین به احیای تفکر و اندیشه اسلام و شیعه پرداخت. ویژگی مهم طالقانی تلفیق اندیشه دینی با عمل اجتماعی بود.

طالقانی در عرصه اندیشه سیاسی متأثر از کواکبی و آیت الله نائینی است و به همین خاطر در بازشناسی نهضت مشروطه از منظر آیت الله نائینی وارد می شود و با تکیه بر متون دینی سعی در بازخوانی انقلاب مشروطه را دارد تا بدین وسیله سازگاری دین با آزادی و دموکراسی را به نمایش بگذارد. اقدامی که از منظر بسیاری از هم صنفی های طالقانی قابل توجیه نبود. طالقانی علت العلل گرفتاری کشورهای اسلامی از جمله ایران را، وجود استبداد و نبودن آزادی می داند. آزادی از دیدگاه طالقانی معنی خاص خود را دارد.

طالقانی در تفسیرش هر چند مشابهت هایی با سید قطب دارد و رویکردی بنیاد گرایانه دارد. ولی در برخورد با دوستان و مخالفان، گویی از محمد عبده تبعیت می کند و مدارا و تسامح را نصب العین قرار می دهد.

طالقانی در قبال گروه های مبارز مذهبی و غیر مذهبی نقش پدر را ایفا می کرد. هیچ گروهی را رد نمی کرد. نه اینکه همه گروه ها را قبول داشت بلکه سعی در جذب و ارشاد همه گروه ها داشت. طالقانی روحانی روشنفکری است که بیشتر حشر و نشرش با روشنفکران دانشگاهی است تا هم لباسی هایش. وی تا کودتای ۲۸ مرداد بیشتر درگیر مبارزات عملی است تا نظریه پردازی.

بعد از کودتای ۲۸ مرداد و استقرار استبداد پهلوی دوم و کنترل شدید بر رفتار های مبارزان از جمله آیت الله طالقانی، فرصتی پیش آمد که طالقانی به حوزه اندیشه اهتمام بیشتری نماید که حاصل آن تدوین و انتشار دو کتاب ترجمه و شرح کتاب تنبیه الامه و تنزیه المله مرحوم نائینی و تالیف کتاب مالکیت در اسلام است.

طالقانی در این دو کتاب دیدگاه های اسلام در مورد سیاست، اجتماع و اقتصاد را توضیح داده و اشاراتی نیز به مکاتب غربی و دیدگاه های آنها نموده است.

طالقانی هرچند یک مدل منسجم و مدونی از یک نظام سیاسی در اسلام به عنوان الگویی جهت استقرار عینی ارائه نداده است، ولی در نوشته ها و سخنرانی ها به اکثر مسائل مبتلا به حکومت و الزامات آن توجه کافی مبذول داشته است.

اندیشه های طالقانی در حوزه دین و سیاست مورد استقبال و توجه و عمل بسیاری از گروه های آزادی خواه و مبارز در قبل از انقلاب قرار داشت.

بعد از انقلاب نیز یکی از تکیه گاه های اصلی روشنفکران دینی پایه های استوار افکار طالقانی و بازرگان بود. و بخصوص بعد از دوم خرداد سال ۷۶ مذهب یون عمل گرا، گرایش بیشتری به اندیشه های بازرگان و طالقانی از خود نشان دادند.

۱-۲ کلیات طرح

۱-۲-۱ تعریف مسئله

جریان روشنفکری دینی همزمان با جریان روشنفکری و آزادیخواهی طی یکصد سال گذشته در کشور موجب حرکتها و تحولات گسترده ای از جمله انقلاب مشروطیت، قیامهای ضد استعمار و ضد استبدادی همچون ملی شدن نفت، قیام پانزده خرداد و انقلاب اسلامی شده است. بدون شک طالقانی بعد از سید جمال و سران روحانی نهضت مشروطه و مدرس نخستین روحانی دعوت کننده به اسلام سیاسی و نخستین زندانی سیاسی از میان روحانیت است. از سال ۱۳۱۸ وارد مبارزات سیاسی شده و حدود ۴۰ سال در کوران مبارزات طعم همه گونه شکنجه، زندان و تبعید را چشیده است. برخلاف بقیه روحانیون مبارز که مرزبندیهای سفت و سختی را در ارتباط با سایر گروههای مخالف رژیم پهلوی اعمال می کردند. سیاست طالقانی جذب و متحد کردن همه گروههای مبارز بر علیه استبداد بود.

نواب صفوی از شاگردان طالقانی بود. زمانی که فدائیان اسلام تحت تعقیب بودند. دو مرحله نواب و دوستانش را در منزل خود و در روستاهای اطراف طالقان پناه داد. با آیت ا... مطهری، آیت ا... بهشتی، باهنر و هاشمی رفسنجانی در مسجد هدایت همکاری می کرد.

همیشه از مصدق حمایت می کرد و تا آخر عمر به راه و مرام مصدق وفادار بود.

در زندان با همه گروههای سیاسی، مذهبی و غیر مذهبی ارتباط داشت و سخنان و استدلالشان را گوش می داد.

به همراه بازرگان نهضت آزادی ایران را تاسیس نمود که فعالیت خود را در چهارچوب قانون اساسی و قبول سلطنت پهلوی انجام می دادند.

اعلامیه های تند و ضد استبدادی صادر می کرد و حتی فرمان به قتل سران حکومت می داد.

ایشان با اشاره به تسلط عده ای بهایی مرتد بر مناصب حساس مملکتی می گوید: پیامبر (ص) در مورد اینها (افراد مرتد) فرموده هر جا دیده شد ند باید کشته شوند و اموالشان جزء بیت المال محسوب می شود. آقایان ببینید سرنوشت ما ملت مسلمان به دست این قبیل افراد افتاده است^۱.

طالقانی مخاطب خود را جوانان و روشنفکران قرار داد و باب گفتگو با آنها را گشود.

طرح اولیه نزدیکی حوزه و دانشگاه را ارائه داد.

او بعد از انقلاب همواره در محافل رسمی از شریعتی و مصدق و دیگر روشنفکران دفاع می کرد.

در مورد حجاب اعتقاد به اجبار نداشت.

پس از انقلاب بر رای مردم و حاکمیت ملت و نظام شورایی پای فشاری نمود و تجلی اندیشه سیاسی

طالقانی در مفاهیم آزادی و تعاریف و تقسیم بندی ایشان از آزادی و همچنین استبداد ستیزی و بحث

شورا می باشد.

۱-۲-۲ اهداف تحقیق:

با توجه به اینکه در اندیشه سیاسی طالقانی مفاهیمی مانند آزادی، استبداد، حاکمیت مردم، از جایگاه

ویژه ای برخوردار می باشد که هم حاکمان و هم منتقدان مدعی تمسک به آنند معرفی و تحلیل

نظرات ایشان درباره این مقولات هدف این تحقیق می باشد.

۱-۲-۳ سوال اصلی:

مهمترین الزامات حکومت در اندیشه سیاسی طالقانی براساس آراء تفسیری ایشان چه می باشد؟

۱-۲-۴ فرضیه ها / پیش فرض ها:

نظر طالقانی حکومت مبتنی بر حاکمیت مردم براساس نظام شورایی در چارچوب آموزه های اسلامی

می باشد.

^۱ بنیاد فرهنگی آیت ا... طالقانی، بازوی توانای اسلام، تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۶۲، ج ۱ ص ۲۹۵

۱-۲-۵ دلایل انتخاب موضوع:

1- بدون شک شناخت تاریخ معاصر کشورمان بویژه تاریخ مبارزات مردم و رهبران انقلاب و تحولات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و دینی و فرهنگی چند دهه اخیر نیازمند بازخوانی و بازشناسی بازیگران و نیروهای مؤثر آن است. طالقانی به عنوان بازیگری که نه تنها نقش الگو و رهبری در میان گروههای مبارز، در زمان رژیم پهلوی را داشته است، به باور بعضی از صاحب نظران یکی از تاثیرگذارترین اندیشمندان به ایده و مشی اصلاح طلبی دوران حاضر است. لذا بررسی آراء و اندیشه های او در شناخت و عبور از کوران حوادث امروزی جامعه ضروری می باشد.

۲- علاقه شخصی

۱-۲-۶ مواد و روش انجام تحقیق

۱- پژوهش کتابخانه ای

۲- مصاحبه با نزدیکان آیت ... طالقانی

۳- تحلیل گفتمان

۱-۲-۷ پیشینه تحقیق

با توجه به اهمیت تحقیق و پژوهش در مورد بازیابی نقش طالقانی در تاریخ ۵۰ ساله کشور، که تا کنون تحقیقات زیادی در این مورد صورت گرفته که به جز چند مورد اکثرا به شرح زندگی و وقایع تاریخی پرداخته اند و نسبت به واکاوی اندیشه های ایشان کمتر اقدام شده است. کتاب زندگی نامه سیاسی طالقانی نوشته علیرضا ملائی توانی چاپ ۱۳۸۸ که بیشتر حجم کتاب به بیوگرافی و وقایع تاریخی دوره حیات طالقانی پرداخته و درصدد نشان دادن نقش وی در وقایع آن دوره میباشد. شرح نسبتا مفصلی از مبارزات طالقانی را آورده و در قسمت انتهایی کتاب نیز نظری به آراء و اندیشه های طالقانی داشته است.